

Memòria
d'activitats

Connecta
Natura

2023

Projectes

Biodiversidad en acción

Biodiversidad en acción és una línia d'ajudes que atorga la Fundació Bancaixa - Caixa Bank i amb la qual financiem diverses accions i iniciatives de l'associació. En concret, vam ser beneficiàries de la IV Convocatoria Medioambiental Fundación Bancaja - CaixaBank.

Enguany l'hem executat entre el 2 de gener i el 14 de setembre.

Amb aquest projecte s'ha contribuït a la recuperació, conservació i resiliència del mosaic agroforestal típic dels paisatges rurals mediterranis de les muntanyes del nostre territori, assegurant el proveïment de serveis ecosistèmics bàsics per a fer front als diferents reptes als que s'enfronta la nostra societat actualment: el canvi climàtic, la degradació dels ecosistemes, la despoblació del medi rural i la inestabilitat socioeconòmica derivada de la situació de crisi actual. Les accions del projecte s'han centrat en un dels elements clau del patrimoni natural i cultural dels paisatges rurals: les varietats tradicionals de cultiu, explotant la seva funcionalitat per a la restauració ambiental.

Multiplicació de Varietats Fruitals Tradicionals (VFT)

Durant el període d'execució del projecte s'han realitzat jornades de voluntariat en la finca de multiplicació de varietats fruiteres tradicionals situada a la Vall d'Alba (Castelló), les persones voluntàries van fer tasques de suport per a la multiplicació de varietats que permetran l'ampliació del arborètum.

Adequació i manteniment del arborètum de VFT de la Vall de Xinquer (Parc Natural de la Serra d'Espadà) per al voluntariat de plantació de varietats fruyteres tradicionals. El personal de Connecta Natura conjuntament amb el suport de persones voluntàries va fer treballs de manteniment de la parcel·la per a la preparació del voluntariat, així com el disseny de la plantació, preparació dels materials necessaris, etc.

Visites de seguiment i manteniment a les parcel·les de Xinquer per a supervisar l'evolució d'accions realitzades. Es van realitzar visites de seguiment per a comprovar que els arbres plantats en el arborètum es desenvolupaven correctament i no hi hagués cap incidència.

Manteniment de parcel·les agroforestals amb la finalitat de contribuir en la resiliència del paratge de la Vall del Xinquer, mitjançant la promoció del paisatge típic de mosaic. El personal intern de Connecta Natura amb el suport de voluntaris han treballat en el manteniment de parcel·les agroforestals, que Connecta Natura té en custòdia. S'han fet diferents tasques en les parcel·les d'oliveres per al seu manteniment, entre elles destaquen: Desbrossament, poda de les oliveres i aplicació de fitosanitaris ecològics, amb l'objectiu de contribuir en la resiliència del paratge de la Vall del Xinquer, mitjançant la promoció del paisatge típic de mosaic.

Voluntariat de dos dies de plantació de varietats fruiteres tradicionals per a l'ampliació del arborètum de la vall de Xinquèr (Parc Natural de la Serra d'Espadà). El 4 i 5 de febrer de 2023, es van realitzar dues jornades de voluntariat en el arborètum de Xinquèr on es van plantar 69 individus de 41 noves varietats de 6 espècies (perera, pomera, cirerer, prunera i *M. germanica*) que s'han anat recuperant de les comarques del sud de Castelló (principalment de la Serra de Espadà). Van assistir 34 persones (19 dones i 15 homes). A més, en aquestes jornades de treball i aprenentatge es van realitzar altres accions com: protecció dels arbres i reg de VFT en el arborètum, i una ruta interpretativa per la Vall de Xinquèr. L'equip de Connecta Natura es va encarregar de preparar tots els menjars per als assistents de l'activitat amb aliments vegans, ecològics i de proximitat, amb la doble funció d'alimentar i donar a conèixer tant les qualitats nutricionals i organolèptiques d'aquests aliments com l'impacte positiu del seu consum sobre el medi ambient.

Preparació del voluntariat en la finca del Ballestar (Parc Natural de la Tinença de Benifassà) per a la creació del arborètum de conservació de varietats fruiteres tradicionals. Jornades de treball intern del personal tècnic de Connecta Natura on es van fer treballs que requereixen de maquinària (poda, triturat de restes vegetals, desbrossament mecànic, etc.) i coneixements tècnics (disseny de la plantació, definir marc de plantació, etc.). També es van fer tasques de disseny, coordinació prèvia del voluntariat i la preparació de les instal·lacions, materials i equips necessaris.

Voluntariat en la finca del Ballestar (Parc Natural de la Tinença de Benifassà) per a la creació del arborètum de conservació de varietats fruiteres tradicionals. El 4 de març es va realitzar una jornada de voluntariat en la finca del Ballestar (Parc Natural de la Tinença de Benifassà) on es van plantar 40 individus de varietats fruiteres tradicionals que s'han anat recuperant de les comarques de Castelló. En el voluntariat van participar 35 persones (18 dones i 17 homes) A més, en aquesta jornada de treball i aprenentatge es van realitzar altres accions com: protecció dels arbres i reg de VFT en el arborètum, una ruta interpretativa pel Ballestar i un taller per a aprendre a realitzar empelts. Durant la jornada, l'equip de Connecta Natura es va encarregar de preparar el desdèjuni per als assistents de l'activitat amb aliments vegans, ecològics i de proximitat.

Visites de seguiment i assessorament a la parcel·la del Ballestar per a supervisar l'evolució d'accions realitzades. Es van realitzar visites de seguiment per a comprovar que els arbres plantats en el arborètum es desenvolupaven correctament i no hi hagués cap incidència.

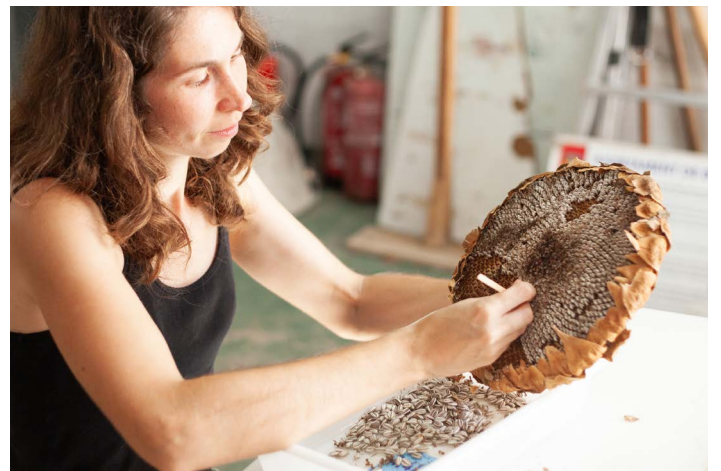

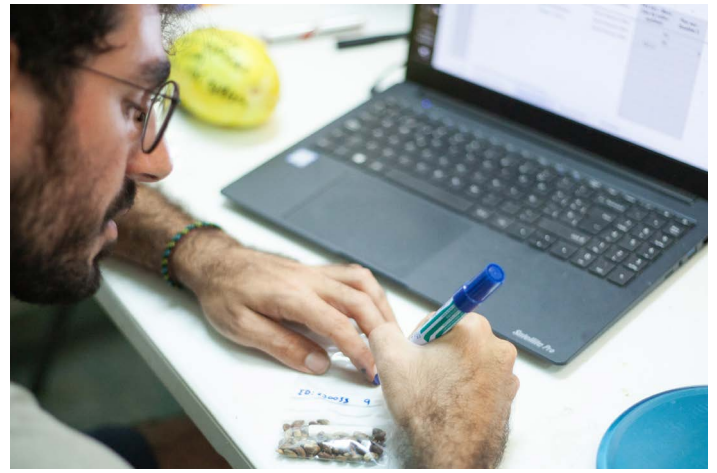
Coordinació i gestió de la replicació participativa de varietats hortícoles tradicionals de la província de Castelló. Es van prioritzar les VTC que necessitaven amb més urgència ser replicades, per la seva escassetat, estat de conservació, etc. Es van buscar a 45 persones de 25 pobles interessades en la replicació participativa de varietats tradicionals de cultiu. A cada persona interessada se li van assignar les varietats que més s'adapten a les seves condicions pedoclimàtiques. Es van preparar les llavors a multiplicar. Ens coordinem amb un planterista professional per a obtenir el planter professional de VHT. Vam recollir i distribuïm el planter entre les persones interessades.

Seguiment de les varietats tradicionals de cultiu a replicar i assessorament sobre el seu cultiu a les persones replicadores durant les primeres etapes de desenvolupament. El personal tècnic de Connecta Natura ha realitzat un seguiment del desenvolupament i creixement de les VTC. A més, s'ha ofert un assessorament agronòmic per a resoldre dubtes sobre el cultiu i maneig d'aquestes varietats seguint un sistema de gestió agroecològic.

Extracció i conservació de llavors de varietats tradicionals del banc de llavors de la província de Castelló. El personal de Connecta Natura va realitzar visites a alguns dels camps de les persones multiplicadores per a seleccionar les plantes per a l'extracció de llavors. Les persones multiplicadores van portar els fruits seleccionats per a l'extracció de llavors a les jornades de recollida. En les jornades de treball d'extracció de llavors es van seleccionar els fruits per a l'extracció de llavors, es van pesar i van mesurar, i es va realitzar l'extracció, rentada i assecat de les llavors.

Sistematització de les llavors obtingudes en la multiplicació en la col·lecció de referència de varietats hortícoles tradicionals de la província de Castelló. En les jornades de treball d'extracció de llavors, una vegada les llavors van estar netes i seques, es van pesar i van identificar en un sobre i es van emmagatzemar en les noves instal·lacions del banc de llavors. En jornades posteriors de treball el personal intern de Connecta Natura va organitzar les llavors en el banc per famílies i espècies per a facilitar la seva cerca.

Activitats divulgatives del projecte per a visibilitzar la funcionalitat de les varietats tradicionals locals per a la restauració dels ecosistemes agroforestals. Durant l'execució del projecte es van realitzar 12 jornades divulgatives per a visibilitzar i revaloritzar els beneficis que aporten les varietats tradicionals als sistemes agrícoles per a aconseguir una agricultura més sostenible, així com la seva funcionalitat per a la restauració dels ecosistemes agroforestals dels paisatges rurals i l'adaptació de la producció als escenaris provocats pel canvi climàtic (sequera, incremento incidència de plagues, etc). A més, en aquestes activitats es va posar l'accent principalment en el valor dels serveis ecosistèmics del paisatge en mosaic i la seva resiliència enfront dels incendis forestals i el canvi climàtic. Durant les diferents jornades, l'equip de Connecta Natura es va encarregar de preparar degustacions per als assistents amb aliments artesans i de proximitat.

Jornades de repartiment de varietats tradicionals i revaloració dels beneficis i funcionalitat de les varietats tradicionals. Les Jornades es van realitzar en diversos municipis distribuïts de nord a sud de les comarques de Castelló per a afavorir la difusió del projecte i incrementar el seu impacte. Es van realitzar jornades a Xèrica (28,29 i 30 d'abril), Castelló (4 de maig), Sant Mateu (5 de maig), Eslida (6 de maig), Matet (7 de maig), Pobla de Tornesa (13 de maig), Borriana (26 de maig), Vilafranca del Cid (26 de maig) i Albocàsser (30 de maig). Aquestes jornades de caràcter divulgatiu es van seguir un esquema similar: en primer lloc, es va realitzar una xerrada introductòria per a informar sobre què són i quins beneficis aporten les varietats tradicionals als sistemes agrícoles per a aconseguir una agricultura més sostenible, així com la seva funcionalitat per a la restauració dels ecosistemes agroforestals dels paisatges rurals i l'adaptació de la producció als escenaris provocats pel canvi climàtic. Seguidament es va repartir planter de varietats tradicionals i es van preparar degustacions per als assistents amb aliments artesans i de proximitat. En totes aquestes jornades han participat 258 persones.

Jornades de recollida de fruits per a l'extracció de llavors i revaloració dels beneficis i funcionalitat varietats tradicionals realitzades a Morella (29 de Juliol), Betxí (3 d'Agost), Albocàsser (5 d'agost), Soneja (17 d'Agost) i Borriol (6 de setembre). Aquestes jornades de caràcter divulgatiu es van adaptar a les motivacions i possibilitats de les entitats col·laboradores. No obstant això, en totes elles, es va realitzar una introducció a les varietats tradicionals, es van mostrar diversitat de varietats tradicionals conservades en el banc de llavors de les comarques de Castelló i es van realitzar degustacions d'aquestes varietats. En totes aquestes jornades han participat 169 persones.

Rebrots d'arrel

El 17 i 18 de febrer de 2023, centenars de persones, procedents del territori estatal i europeu, van confluïr a l'Edifici Menador a la plaça de l'Hort dels corders de la capital de la Plana, amb la intenció de compartir diferents mirades i aportar experiències per nodrir aquest camí de recerca teòrica- pràctica, impulsada per l'Associació Connecta Natura, sota el paraigua del projecte europeu RADIANT*, i també amb la col.laboració de la Regidoria de Transició Ecològica de l'Ajuntament de Castelló, el qual va donar especial suport per al finançament de l'estratègia de comunicació i premsa.

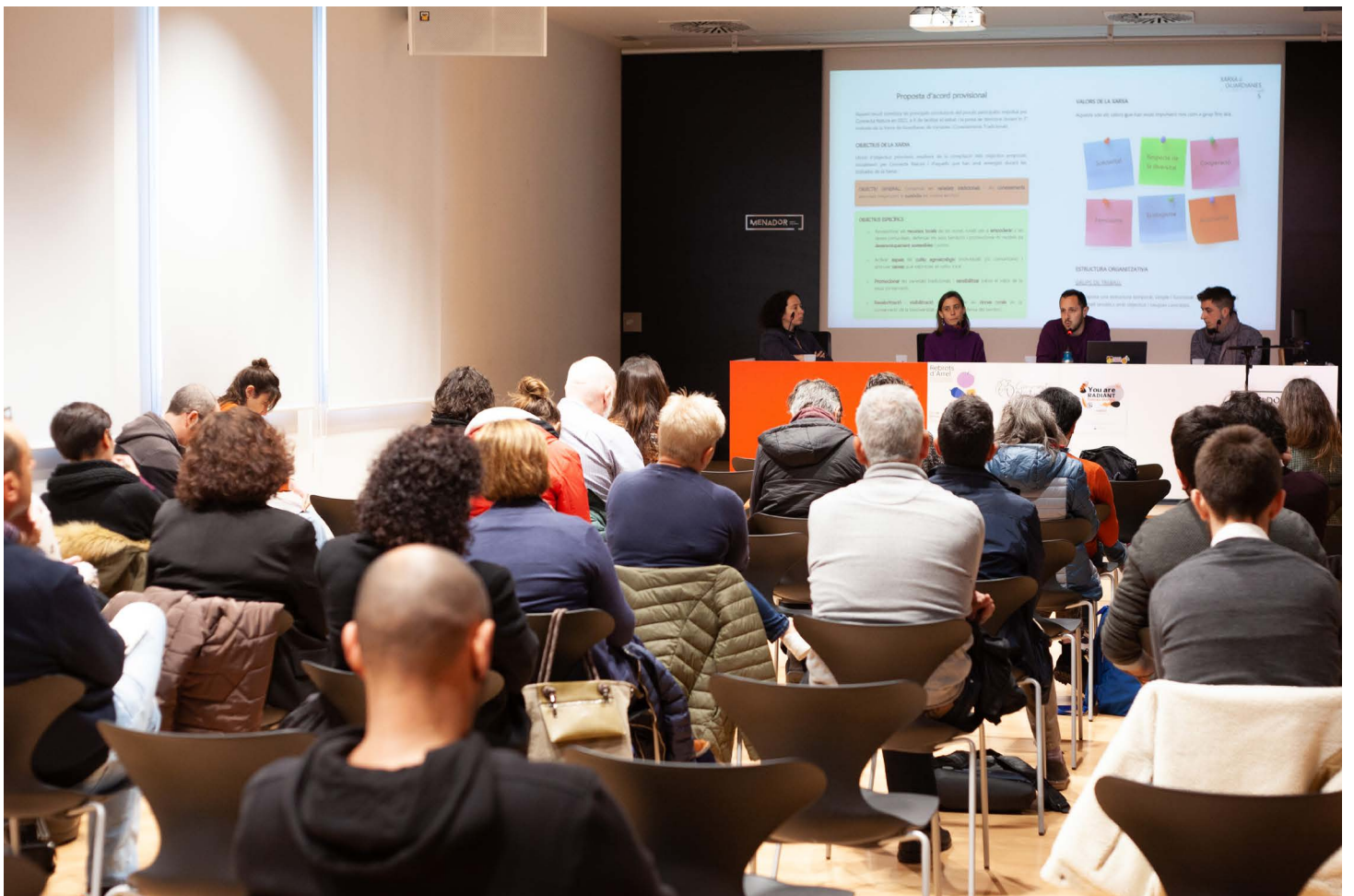
Aquestes jornades es varen anomenar 'Rebrots d'arrel: Jornades per a la recuperació de cultius llenyosos tradicionals per a una agricultura amb futur' i van tenir lloc, concretament al MENADOR Espai Cultural.

*El projecte europeu "RADIANT – Realizing Dynamic Value Chains for Underutilised Crops", està coordinat per la Universidade Católica Portuguesa en Porto (Portugal), involucrant a 29 entitats de 12 països – Portugal, Eslovènia, Regne Unit, Hongria, Espanya, Grècia, Itàlia, Alemanya, Irlanda, Bulgària, Països Baixos, Xipre, a la vegada que compta amb l'Organització per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) de les Nacions Unides com a soci.

Ponències, taules rodones, tallers pràctics, degustacions, espai de joc per a xiquets i xiquetes i un mercat de productes locals van conformar aquestes jornades, dedicades a posar en valor les varietats tradicionals de fruiters. Connecta Natura, amb el suport de la regidoria de Transició Ecològica de l'Ajuntament de Castelló i en col·laboració del projecte europeu Radiant, per impulsar l'organització d'unes jornades que van posar en comú a expertes, productores i consumidores.

Més d'un centenar de persones van passar per la sala de conferències del Menador, centre neuràlgic d'aquesta trobada i des d'on es van rebre ponents i assistents vinguts de tot l'Estat Espanyol i també d'Europa.

El **Mercat de la Terra i la degustació** organitzada per Terrenae, van demostrar l'excel·lent qualitat dels productes del nostre territori. Olis, patés vegans d'ametlla, xocolata de garrofa, vins, vermuts artesans, formatges de pastor, mermelades d'autora, mel: tots ells elaborats des de diferents punts de la nostra província i que representen l'esforç dels xicotets productors per oferir aliments saludables, artesanals i locals a la ciutadania.

Reportatge audiovisual de Samaruc Digital

Rebrots d'Arrel

Jornades per a la recuperació de cultius llenyosos tradicionals per una agricultura amb futur.

17 i 18
febrer

Castelló
Espai Cultural El Menador

Taules rodones
d'expertes i productores
Tallers pràctics
Intercanvi de llavors
Repartiment de fruiters
Mostra de projectes
i productes locals
Activitats per infants

Organitza:

Col·labora:

Amb el suport de:

Empelts de la memòria

Aprenent del passat per plantejar el futur

En la línia de seguir explorant noves formes de potenciar la diversificació dels cultius i la riquesa varietal del territori vam iniciar un projecte per identificar i localitzar varietats tradicionals de fruiters de les comarques de Castelló i crear-ne un col·lecció de referència a la Vall de Xinquet, un despoblat amb molta història al cor de la Serra d'Espadà. A aquesta col·lecció li diem arborètum, el qual és una variant d'un jardí botànic, centrat en arbres i arbustos, que forma una col·lecció d'arbres vius.

Des de 2019 estem realitzant aquesta tasca gràcies a la línia d'ajudes per al Foment de la Innovació Tecnològica a Través de Finques o Explotacions Col·laboradores que atorga la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica de la Generalitat Valenciana.

Aquest 2023 hem rebut finançament per continuar buscant, multiplicant i plantant a Xinquet arbres fruiters tradicionals de les comarques de Castelló.

Prospeccions

En un primer lloc, la idea ha estat prospectar i catalogar varietats de fruiters tradicionals arreu de les comarques castellonenques. Treballem amb fruiters de fulla caduca: pera, poma, cirera, pruna, albercoc, bresquilla, figues i altres.

L'equip de Connecta Natura va visitar als i les donants de varietats que ja tenim prospec-tades a la vegada que vam seguir amb la tasca de prospectar-ne més. Aquesta és una tasca que ens emociona molt, ja que simbolitza la recuperació en viu d'unes varietats que d'altra manera podrien córrer el perill de desaparèixer front a la greu inèrcia de pèrdua de biodiversitat cultivada.

A més a s'han portat a terme diferents tasques a la Finca de Multiplicació de Fruitals de Varietats Tradicionals, al Mas del Navarret:

- **Multiplicació** de les varietats tradicionals que trobem, a la finca de replicació, a través de diferents tècniques d'esqueix i empelt.
- **Ampliació i manteniment** de la col·lecció de fruiters de la finca del Castell de Xinquèr (Serra d'Espadà) plantant-hi els arbres obtinguts en la finca de replicació.
- **Analitzar la resposta** dels fruiters recuperats a diferents tècniques de gestió i ensums ecològics, i observar com és la seua adaptació als canvis en el clima i la sequera.
- **Avaluar els beneficis** de la gestió agroecològica a les finques.
- **Sistematitzar** tota la informació generada al llarg del desenvolupament del projecte.

Per últim, s'han organitzat trobades amb la finalitat de donar a conèixer i transmetre la informació relativa al projecte.

En concret, es va realitzar un **taller d'empelts** l'11 d'agost de 2023 a La Pobla de Benifassà, enmarcat en la Setmana Cultural, en el qual vam comptar amb una alta participació de gent jove. El 4 de novembre de 2023 vam acollir una **visita a la Finca de Multiplicació de Varietats Fruitals Tradicionals**, a la qual vam mostrar a les nostres sòcies, donants de varietats i altres persones col·laboradores, les nostres instal·lacions. Una activitat amenitzada pel jove cantant Jorge Betxí. El dia següent, 5 de novembre, vam rebre a la finca en custòdia que cuidem al Castell de Xiquer (Alcúdia de Veo) la **visita** de les companyes del **Alto Palancia Lit Fest**, Festival de Literatura i Consciència Ecològica.

Varietats tradicionals per enxarxar-nos

‘Varietats tradicionals per enxarxar-nos’ és el nom que rep el projecte beneficiàri de la línia de subvencions destinades a les entitats ciutadanes de la Comunitat Valenciana per a l’enfortiment de la participació ciutadana en l’àmbit de l’associacionisme, durant l’exercici 2023, atorgada per la Conselleria de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica.

Aquest finançament l’hem dedicat a un programa de tallers, formacions i activitats amb els objectius de proporcionar formació, assessorament i suport a la xarxa participativa dels pobles i comarques de l’interior de Castelló; la promoció del Pacte per les Varietats i Coneixements Agrícoles Tradicionals de les comarques de Castelló; el registre participatiu comunitari de varietats tradicionals de les comarques de Castelló i la co-creació d’una estratègia de participació per tal d’involucrar en el dia a dia de l’entitat a les persones associades que permeta l’enfortiment i millora del nostre funcionament intern.

Registres participatius de varietats tradicionals

El registre participatiu és una metodologia àmpliament utilitzada en molts territoris per donar visibilitat i reconeixement a aquesta varietat mitjançant la participació de la ciutadania local. Amb això vam organitzar el 'Registre Participatiu de la Cirera de Março o del Tio Xispo' a la població d'Aín, a la Serra d'Espadà. És per això que el 26 de novembre de 2023, 46 persones van venir per posar en volar una cirera tan simbòlica i unida al present i passat recent de la Serra d'Espadà. A més a més, es va fer un visionament del vídeo que recull els testimonis que parlen de la varietat, a la vegada que es va recollir gràficament tota la informació que disposem en quant al seu cultiu i cultura associada. La jornada va acabar amb un emotiu concert de Jorge Gumbau, jove cantautor de Betxí.

En la línia d'aquesta metodologia, la segona trobada va ser a la Pobla de Benifassà, el passat 17 de desembre de 2023. Allà es va registrar participativament la varietat de Cirera 'Coll del Sastre', molt arrelada i apreciada per totes les assistents, donat que antigament es comercialitzava i era molt valorada per la seua dolçor. Després del visionament del vídeo corresponent, vàrem repartir arbrets d'aquesta varietat de cirerer tan emblemàtica entre les assistents. L'activitat va concloure amb la ruta interpretativa que organitzava el Parc Natural de la Tinença de Benifassà, on vam visitar els terrenys de José Ramón, on encara conserva cirerers molt antics.

Formacions

Durant aquesta tardor del 2023 també es van realitzar quatre tallers de formació per promoure l'enfortiment, consolidació i autonomia de la Xarxa de Guardianes de Varietats i Coneixements Tradicionals. Concretament, es van portar a terme dos tallers socials per promoure l'aprenentatge de metodologies per al foment de l'associacionisme i les cures del grup i dos tallers dedicats a les metodologies per a la conservació participativa i en xarxa de les varietats tradicionals de cultiu.

Aquestes dues primeres formacions les ha va facilitar l'Argila (<https://www.largila.com/>), col·lectiu que treballa en la facilitació de grups, la formació i l'acompanyament individual des d'una mirada feminista interseccional, mitjançant el ventall metodològic i tècnic propi de la Facilitació de Grups i també de Treball de Processos. Aquestes formacions van tenir lloc a Eslida, amb el suport de l'Ajuntament d'Eslida.

Les dues formacions en metodologies per a la recuperació i conservació participativa i en xarxa de varietats tradicionals de cultiu les hem realitzat des de Connecta Natura i van estar centrades en donar a conèixer a persones vinculades amb la Xarxa informació per tal de recuperar varietats tradicionals. En aquest cas les formacions es van fer a Borriol i també a Cabanes, amb el suport de l'Ajuntament de Borriol i l'Ajuntament de Cabanes.

Trobades

Amb la idea de promoure un intercanvi de metodologies participatives i exemples de treball en xarxa per a la recuperació i conservació de la biodiversitat cultivada i els coneixements tradicionals associats, es va impulsar una trobada amb altres entitats de referència de l'estat Espanyol. Amb això, van vindre persones que impulsen les següents iniciatives: Eixarcolant, Red de semillas de Aragón, Red murciana de semillas, Red de semillas de Euskadi i l'Associació Llavors d'Ací.

Aquesta trobada va tenir lloc a La Surera, (Almedíjar), i es va dedicar a compartir i aprendre amb altres entitats de referència de l'Estat Espanyol. Durant aquesta jornada es va facilitar un espai de debat i fòrum on cada entitat va exposar les seues motivacions, dificultats i aprenentatges.

Seguint aquesta línia, vam col·laborar en l'organització de la 4a Trobada de la Xarxa de Guardianes de Varietats i Coneixements Tradicionals. Aquesta trobada es va fer amb l'objectiu de fomentar la convivència i fòrum de les integrants de la xarxa, per tal de generar espais de reflexió, debat i elaboració de propostes de consens. En aquest cas va ser Albocàsser qui ens va acollir, motiu pel qual estem molt agraïdes amb l'Ajuntament d'Albocàsser i l'Associació l'Assegador.

Una vegada més, vam comptar amb la col·laboració d'Anna de l'Argila per facilitar el grup i les dinàmiques, sempre posant especial atenció a la qüestió d'inclusivitat i el foment de la participació de dones i altres identitats dissidents.

Assemblea de sòcies i socis i treball en xarxa

D'altra banda, a Connecta Natura també necessitem aturar-nos per fer un exercici de reflexió interna per plantejar com volem continuar cap al futur, pel que hem realitzat un procés participatiu per tal de promoure la participació de les persones associades a Connecta Natura a través de la co-creació de l'estratègia de l'entitat per a 2024-2027. Aquest procés va finalitzar amb la realització d'una assemblea general de Connecta Natura, que va es realitzar a La Surera (Almedijar), on es van treballar els resultats obtinguts per a la creació de l'estratègia de l'entitat.

A més a més, s'han dut a terme reunions amb altres entitats del territori per tal d'incrementar la cooperació interassociativa i el treball en xarxa de l'associació. Han sigut moltes les entitats del territori amb qui ens hem reunit, i hem compartit les nostres necessitats, dificultats en comú. També en definit en quins aspectes podem incrementar la cooperació i el treball en xarxa per generar un ecosistema cooperatiu enfortit i articulat per facilitar la creació de projectes i la incidència social de les entitats del territori en favor d'un procomú. Podeu veure algunes imatges amb les persones que impulsen el Centro para el Conocimiento del Paisaje i també la Cooperativa de Borriana.

Espai de conciliació familiar

Per a nosaltres és molt important que totes les persones interessades en les varietats tradicionals puguin gaudir de les activitats que organitzem. Per aquest motiu de manera paral·lela a les jornades, tallers i trobades s'han organitzat espais d'educació ambiental per a infants i joves a càrrec de persones especialitzades per garantir la major participació de les persones adultes als seus respectius espais, la conciliació i la coresponsabilitat.

Els tallers es desenvolupen mitjançant el joc i ferramentes cooperatives i aborden les temàtiques centrals de l'actualitat com la transició ecològica, la revalorització del patrimoni natural i cultural, el consum responsable, l'alimentació local i de temporada o la cura del medi ambient, fomentant en les noves generacions estils de vida saludables i justos socialment i ambiental.

Pacte per la recuperació, conservació i revalorització de les Varietats Tradicionals de Cultiu i els Coneixements Associats

Pacte per les Varietats Tradicionals de Cultiu i els Coneixements Associats

Treballar enxarxades i de manera horitzontal naix de la convicció que les VTC i els seus coneixements tradicionals associats són béns comuns, i junt a la comunitat social que els gestiona i els valors, costums i normes que s'utilitzen per gestionar-lo constitueixen un procomú, és a dir, allò que és de tothom i de ningú al mateix temps. Amb aquesta idea, es va impulsar, un any més, la recollida d'adhesions al Pacte per les Varietats Tradicionals de Cultiu i els Coneixements Associats, un mitjà per formalitzar el suport col·lectiu a les varietats tradicionals del nostre territori! Es tracta d'una signatura simbòlica en la qual han pogut participar persones a títol individual, associacions, entitats públiques i privades.

I és ara que recollim les dades: 6 Ajuntaments, 28 associacions, 20 entitats privades i 180 persones a títol individual s'han adherit al Pacte! Per això podem dir que ha estat tot un èxit! Amb això, s'estableix un compromís de participació de les accions de conservació de les varietats tradicionals, així com a promoure la creació i desenvolupament d'una xarxa ciutadana dirigida a la recuperació, conservació i revalorització de les varietats tradicionals de cultiu, la cultura llauradora i els agroecosistemes rurals del nostre territori.

Coneix el Pacte i les adhesions!

Betxí al Riu

Per a l'edició d'enguany del programa 'Betxí al Riu', Connecta Natura ha fet l'acompanyament, assessorament en la gestió i suport en el disseny de les jornades.

Betxí al Riu és un programa de millora de l'ecosistema fluvial del riu Sec de Betxí i que compta amb el suport de la Regidoria de Medi Ambient de l'Ajuntament de Betxí.

Educació Ambiental

Eduquem en Verd

Connecta Natura va participar en el Programa educatiu “Eduquem en verd” de l’Ajuntament de Castelló de la Plana, on s’imparteixen tallers a les escoles i instituts adscrites, per fomentar el consum responsable, les varietats tradicionals i l’agroecologia.

L’Ajuntament de Castelló, ofereix als centres educatius una “Guia educadora” per a cada curs escolar, aquesta guia és un catàleg d’activitats i tallers, subvencionats pel consistori de manera que cada escola pot triar-les gratuïtament.

Connecta Natura organitzava diferents tallers relacionats amb la Natura, l’agroecologia i consum responsable, eren:

Per a primària:

- La Natura que ens envolta
- El mercat dels aliments
- Aprenem a l’hort

Per a secundària:

- Biodiversitat cultivada
- Consum responsable

Espais de conciliació familiar als Registres Participatius

Els Registres Participatius són activitats que impulsem des de Connecta Natura, i com totes les activitats que organitzem, tractem de fer-les el més inclusives possibles. Per això, oferim un servei de conciliació familiar, perquè cap persona es quede sense assistir per no poder deixar la xicalla amb cap familiar.

Però no fem només un espai on la xicalla s'entretenga, sinó que tractem de passar-seu bé però també d'apropar la nostra feina a les futures generacions mitjançant tallers i jocs participatius.

Hort escolar del CEIP La Marina (El Grau)

Gestió, seguiment i manteniment de l'hort de l'escola CEIP La Marina, del grau de Castelló, acompanyat d'activitats pedagògiques amb la xicalla en l'hort. En col·laboració amb l'empresa de restauració escolar CUINATUR. Aquesta col·laboració és de gran importància per a nosaltres, ja que no només estem realitzant la gestió de l'hort escolar i fent activitats amb l'alumnat, sinó que poder col·laborar amb Cuinatur, una empresa que treballa per la sostenibilitat dels aliments als menjadors escolars, ens sembla clau per a teixir sinèrgies en entitats que comparteixen els nostres valors.

Hort escolar CEIP Baladre (Picanya)

Per segon any, estem gestionant l'hort d'aquesta escola. Ens encarreguem de la plantació i la posada a punt de l'hort i fem un assessorament per a portar a terme el manteniment d'aquest. Junt amb aquest servei, realitzem tallers d'Educació Ambiental amb l'alumnat on transmetim els coneixements necessaris per posar a punt un hort i la importància de cultivar els nostres propis aliments.

També apropem les varietats tradicionals que tenim al banc de llavors, plantant-les i realitzant tallers d'extracció i conservació d'aquestes llavors.

Dinamització a l'Horta del Rajolar

Durant la jornada de portes obertes de l'horta del Rajolar del 9 de setembre de 2023, ens vam encarregar de realitzar un taller d'Educació Ambiental per a que les famílies pogueren conciliar la seua assistència, i la xicalla aprendre mitjançant el joc sobre l'agroecologia i el medi ambient.

Aquesta horta es situa a Betxí i està gestionada per la Fundació Novessendes, dedicada a la promoció de l'agroecologia i l'educació ambiental.

Espai de conciliació familiar a les jornades VISC!

El passat 29 i 30 de setembre de 2023, la Fundació Novessendes va organitzar les Jornades VISC!, 'fórum de Castelló en transició'. En aquestes jornades participarem organitzant l'espai de conciliació familiar durant els dies que es va celebrar l'event. Es feren diversos tallers d'Educació Ambiental, identificació d'aromàtiques, extracció de llavors i diversos jocs.

Formacions i serveis

Formació teòrica sobre cultius llenyosos i tècniques per a la seva reproducció en finca i viver, per al Taller d'Ocupació d'Atzeneta del Maestrat

Es va realitzar una formació tant teòrica com pràctica sobre prospecció, multiplicació i recuperació de varietats fruitals tradicionals per a l'alumnat del Taller d'Ocupació d'Atzeneta del Maestrat. La formació teòrica va tenir lloc a les instal·lacions cedides per l'Ajuntament d'Atzeneta, i la formació pràctica sobre els empelts i altres tècniques de multiplicació a la Finca de Multiplicació de Varietats Tradicionals que gestiona Connecta Natura a Vall d'Alba.

Presentació al programa ErasmuS+ CommUnity

Del 5 al 13 de juny el poble de Cirat va acollir un programa d'intercanvi dedicat a posar en relació a joves locals, nacionals i internacionals amb la permacultura, el decreixement o l'ecologisme. En aquest context, Connecta Natura va presentar les tasques que es realitzen, així com va fer una formació en extracció de llavors de varietats hortícoles tradicionals.

Aquest programa es va organitzar des de l'ARAM - Asociación por la Resiliencia del Alto Mijares, l'Albergue de Cirat i l'Ayuntamiento de Cirat. Cofinançat pel Programa Erasmus+ de la Unió Europea i el Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat del Govern d'Espanya.

Acompanyament i formació a l'Associació de Varietats Locals de Mallorca

Es va fer una visita formativa a les companyes de l'Associació Varietats Locals de les Illes Balears a la col·lecció de varietats fruitals tradicionals del Castell de Xinquet i a la Finca de Multiplicació de Varietats Tradicionals de Vall d'Alba, amb la finalitat de compartir amb elles la nostra metodologia de recuperació i conservació de varietats fruitals tradicionals. Aquesta va ser també una oportunitat d'establir vincle amb una associació que treballa amb finalitats molt similars a les de Connecta Natura.

L'Associació de Varietats Locals és una entitat sense ànim de lucre que es va constituir el 2002 a partir de la proposta de pagesos, tècnics i estudiosos de l'agrobiodiversitat de les Illes Balears, i que treballa majoritàriament a Mallorca.

L'entitat treballa per a la recuperació de les varietats locals d'hortalissa, llegums, cereals i fruiters, així com dels coneixements pagesos que hi van associats.

Ponència a la formació CuinaLab

Es va portar a terme una presentació de les tasques que s'impulsen per part de Connecta Natura pel que fa a la recuperació de varietats tradicionals, posant en valor tot el potencial que aquestes plantes poden tenir per a la gastronomia, pel que respecta als sabors i aromes. Es van aportar fruits de varietats tradicionals per tal que les participants pogueren experimentar amb elles a través de la cuina.

CuinaLab va ser una formació organitzada des de La Surera d'Almedíjar que va tenir el format de residència de creació gastronòmica.

Visita del Parc Natural a Xinquèr

Visita formativa oferida al Parc Natural de la Serra d'Espadà, en el marc del seu 25é aniversari, per a donar a conèixer els treballs que s'estan realitzant en la col·lecció de varietats tradicionals de fruitals del Castell de Xinquèr i les seues parcel·les adjacent.

Participació Fest Lit Alto Palancia

El 5 de novembre de 2023 es va rebre a la finca en custòdia que Connecta Natura cuida al Castell de Xinquer (Alcudia de Veo) la visita de les companyes del Alto Palancia Lit Fest, Festival de Literatura i Consciència Ecològica, en la qual es va donar a conèixer la col·lecció de varietats fruitals que es disposa. Posteriorment, en motiu del festival literari, es van recitar poemes a l'antiga església del despoblat de Xinquer.

Taller formatiu d'introducció al cultiu ecològic en horts socials

En col·laboració amb l'Ajuntament de Benigànim es va fer un taller d'horticultura amb perspectiva ecològica. Es va posar en valor la importància de recuperar varietats tradicionals.

Altres

Jornades per a sòcies i donants

Dissabte 4 de novembre de 2023 es va acollir una visita a la Finca de Multiplicació de Varietats Fruitals Tradicionals, situada al terme de Vall d'Alba, a la qual es va mostrar a les sòcies, donants de varietats i altres persones col·laboradores, les instal·lacions. Es va fer una trobada entre totes, una visita guiada y una celebració amenitzada pel jove cantant Jorge Betxí, el qual versa música tradicional.

Aquesta activitat va formar part d'Empelts de la memòria, Projecte finançat per la Conselleria d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat Valenciana, beneficiari de la línia d'ajudes al Foment de la Innovació Tecnològica a Través de Finques o Explotacions Col·laboradores, per la qual realitzem activitats de divulgació i transferència de coneixements.

Publicació del llibre 'Guardianes de biodiversitat i memòria'

El llibre 'Guardianes de biodiversitat i memòria' és la materialització de molt d'esforç col·lectiu posant en valor el patrimoni agroecològic de les comarques castellonenques.

En la seua realització, han participat en la redacció Dario Fornas Pérez, David Navarro Miró, Pau Agost-Andreu i Laia Baró Gómez de Connecta Natura; Andreu Ginés i Sànchez de la Federació d'Instituts d'Estudis del PV i Patricia Dopazo Gallego, de l'equip coordinador de la Revista Soberanía Alimentaria. El disseny gràfic és de Laura Palau Barreda i les fotografies són d'Iris Verge Ferrer, Miguel Bernat Mussons i també, de Laura Palau Barreda.

Aquesta publicació es va poder fer gràcies a l'impuls de la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià i la col·laboració de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana.

Premi Maestrat Viu 2023

Aquest 2023 Connecta Natura ha estat guardonada amb el Premi Seïdia 2023, atorgat per Maestrat Viu. La cerimònia va tenir lloc a la Plaça Major de La Jana i va ser molt emotiva, ja que, amb aquest premi s'ha volgut reconèixer el nostre treball i esforç que vam dedicar durant el 2022 a la preservació de les varietats tradicionals del Maestrat i de la resta de comarques castellonenques.

La resta de premiats van ser: Àlex Torres Tomàs, Fermín Sales Segarra, Pep Castellano i les companyes de la revista Tossal Gros. És tot un honor per a nosaltres compartir aquest reconeixent amb persones que impulsen projectes tant transformadors com necessaris, vinculats amb la vertebració del territori, la recuperació de la cultura popular i la creació de nous imaginaris en valencià.

Col·laboracions

- Patrocini de la Cerveceria Artesana L'Audaç - La Somniada Coop. V. (<https://lasomniada.com/>) amb la cervesa Xinqueriana
- Col·laboració amb la Federació d'Instituts d'Estudis del País Valencià (<https://www.fedinespv.org/>)

Memòria d'activitats Connecta Natura 2023

Autoria
Connecta Natura

Disseny Gràfic
Iris Verge Ferrer

Fotografies
Laura Palau Barreda,
Iris Verge Ferrer i

Impulsa

Finança

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria de Participació,
Transparència, Cooperació
i Qualitat Democràtica

**TOTS
A UNA
veu**